

VRTEC.

Izhaja
1. dné
vsacega
meseca
na celej
póli in
stoji za
vse leto
2 gl.
60 kr.,
za pol
leta 1 gl.
30 kr.
av. vr.

Naroč-
nina se
naprej
plačuje
in poš-
ilja u-
redniki-
vu v
Lingar-
jevih
ulicah
biš. št. 1
v Ljub-
ljani.

Časopis s podobami za slovensko mladino.

Štev. 6.

V Ljubljani 1. junija 1879.

Leto IX.

Na semnji.

Pólno je mésto ljudij različnih, domáчих in tújih,
Človek je vsáke vrsté dánés príšel na semenj.
S pálico léskovo kmèt, prašan, po srédí se ceste
Blíža, biságo nesóč, svój raztezáje korák;
Móški in žénske gredó, ter péš, na vozóvih in kónjih
Brzo podé se napréj, vsácemu kám se mudí:
Tá bi si kúpil kosó in tému je úsnija tréba,
On je volíče prignál, rád bi dragó jih odvél;
Tá si je nóv klobúk vrh stárega pokríl na glávo;
Tú se ozira kupéc, vábí ga tám prodajác,
Hváli mu svóje blagó na líce ter hváli na róbe.
Kámor obrneš pogléd, národ se gnéte povsód.
Dóvolj je túdi svetá na trgi pred svétnico méstno:
Kár nam obródlil je vrt, vséga je v prodájo tám.
Déva, na pól še otrók, sedí za pleténo kosáro,
Mnógo našlo se okróg mládh in stárh ljudij.
Káj li jih gnálo je k njéj, ustáviló nóge hitéce?
Slépo a néžno deklé cvétke na prodáj imá.
„Blághi ljudjé! kupíte cvetóv, po górah no rástli,
In da prijáznih so líc, pripovedúje mi vsák;
Sáma jaz téga níkdár ubóga še vídela níjsem.
Kák dragoljúbcu obráz, kákšen je rózi, ne vém,
Kádár jih v róci držim in srébljem vonjávo njih srca,
Kíte in vénce pletóč vašim na rádsto očém,

Vášim, ki pôgled vesel pojé vam bôžje svetlôbe:
 Môja vonjáva samó, váša lepôta in dúh!
 Dáno mi bilo na vék nij glédati járkega sólnca,
 Káka njeğôva je lúč, ki nam ogréva zemljó.
 Véčen mi skriva oblák nebó in lúno in zvézde,
 Hribe, dolí in vodé, mésta in sêlske vasí!
 Sólnénica, slíšala sém, glavó po nôči obéša,
 Dviga za jútra jo spét, jédva se dán zazori:
 Trda ob méni je nóč, ki zárje ne bóde iméla,
 Blázega dnéva níkdár, dôkler ne skríje me grób!“ —
 Vsém so igrále solzé, kar stálo jih tám je okólo,
 Vsi so jemáje cvetlic dévi nosíli daróv.

A. Kalán.

Mogočen hrast.

Globoko korenína
 Življenje v zemlji pije,
 Njegova moč počasi
 V drevó po deblu lije.

In mnogo let preteče,
 Da deblo se postavi;
 Da se mogočno dviga
 Ponosen hrast v dobravi.

Na desni in na levi
 Vihar mu brate ruje,
 A on viharju, burji,
 Vremenom vsem kljubuje.

Če hujši mu na deblo
 Viharna sila bije,
 Tem bolj globoko v zémľjo
 Mu korenina rije.

J. Š. K.

Dédova slika.

Svetínov Janez je bil zeló priden mladenič. Da-sí mu je bilo domá opravljati mnoga opravila, vendar ni zanemarjal šolskih naukov in nikoli se ni pritožil, da nima časa učiti se za šolo. Bil je Svetinov Janez v meščanski šoli najboljši in najprídnejši učenec; zato so ga njegoví učitelji radi imeli in pri vsakej priliki odlikovali. Svoje starše je imel rad, v šolo je pridno hodil, povsod se je lepo obnašal, ali da ob kratkem povem, imel je vse óne dobre in lepe lastnosti, ki krasoté vsacega dobrega mladeniča. Nikomur ni storil nič žalega, in nihče se ni pritožil zoper njega; vsak, kdor ga je poznal, hvalil ga je in ljubil zaradi njegovih lepih čednosti.

Janez je bil sin ubožnih staršev, ki so komaj toliko premôgli, da so ga v šolo pošiljali in mu potrebne šolske stvari preskrbovali. To je Janez dobro čutil, zato si je tudi prizadeval, da bi danes ali jutri svojim staršem mogel njih dobrote povrniti in se jim hvaležnega izkazati. Nu nekaj se je v tem času dogodilo. Janez je imel strijca trgovca. Ta je moral necega dné po nujnih opravilih v Trst, glavno mesto našega Primorja. Da bi mu bilo potovanje prijetnejše, vzame s seboj Janeza, ki je imel o tem času ravno počitnice. V tem velikem trgovskem mestu, kjer se trgovci vseh evropskih národov shajajo, dopalo se je našemu Janezu. Posebno so ga zanimale velike ladije in parobrodi. Vsak dan je hodil k morskemu pristanišču ter je gledal, kako se različno blagó izklada in naklada, kako ladije dohajajo in odhajajo. Necega dné stopi na véliko trgovsko ladijo, in tudi tukaj se mu je takó dopalo, da želí ostati na ladiji in se voziti po širocem jadranskem morji. Takój se ponudi

za pomorščaka ter sklene svojo srečo poskusiti na morji. Svojim staršem napiše list, v katerem jim odkrije svojo naméro ter jih prosi, da mu odpusté, ako je znabiti storil zoper njihovo voljo. — Čez dva dni odpluje ladija, na katerej je bil naš Janez, in od tega časa ni bilo več slišati nič o njem.

* * *

Preteklo je od te dóbe že mnogo mnogo let. V Janezovem ródnem mestu na vélikem trgu je stala stara lesena prodajalnica, v katerej je ubožna ženica Ana prodajala različne drobne stvari in igrače za otroke. Ana je preživela vse svoje življenje v tej lesenej uti, ker je že kot otrok prišla vanjo. Izkusila je dokaj veselja, a tudi obilo žalosti. Da-si je zelo skromno živela, vendar se jej ni še nikoli tako slabo godilo kakor zdaj; malokdo se je ustavil pred njeno prodajalnico, da bi kupil kako stvar za otroke. Trpela je uboga ženica pomanjkanje na vsem. Res da ni bila vajena dobrega življenja, a živeti se je moralo, bodi-si tudi v pomanjkanji in potrebi. A zdaj so jo pritisnile velike nadloge; že tri dni ni prodala niti najmanjše stvarce, a plačati je bilo treba stanovnino. To bi se bilo še prebfló, ker je stanovala pri ubožnih ljudéh, ki so staro Ano imeli iz usmiljenja pod streho. Ali gospodar, od katerega je Ana dobivala blagó, ta ni bil usmiljenega srcá.

Necega dne stopi gospodar k njej in reče, da jej bo prodajalnico prodal po sodnijskem potu, a njo bo dal zapreti, ako mu skoraj ne plača, kar mu dolguje. Zato je uboga Ana ta dan žalostna sedela v svojej uti. Bilo je v pomládi; vsa narava se je veselila novega življenja, le uboga Ana si je želela, da bi se že skoraj preselila tjá, kjer so že zdavnej počivali njen mož in njeni otroci. Iz teh žalostnih misli jo prebudí človek, ki je šel memo njene prodajalnice. Človek ni bil več mlad, lasjé mu so že nekoliko osivéli, a bil je vendar še dosti čvrst in krepák. Po obnašanji in obleki bilo je soditi, da je to — pomorščák (mornar). Oziral se je na vse strani kakor tujec. Vsak kamen, vsak kot, vsaka hiša ga je zanimala. Naposled se ustavi pred Anino leseno uto. Stopi bliže in jej reče: „Mnogo, mnogo se je izpremenilo, odkar me ni bilo v tem mestu. Tukaj je sedela pred več leti mlada déklica, od katere sem kupil marsikatero podobico in igračo. Zna se, takrat sem še hodil v šolo. Bog zna, kje je zdaj óno mlado dekletce?“

Stara ženica se mu nasméhne in reče: „Gospod! óno mlado dekletce, o katerem govorite ni nihče drug nego jaz; preteklo je že dobrih petdeset let, odkar živim v tej ubožnej prodajalnici.“

Tujec potegne z roko po čelu, kakor bi se hotel na nekaj spómneti. „Dà, dà,“ reče, „pozabil sem, da me ni bilo že več nego štirideset let v tem kraju. Časi se menjavajo in mi ž njimi. Mnogi moji továriši so že pomrli, a óni, ki še živé, nečejo spoznati ubozega pomorščaka. Gotovo da je tudi že umrl Anton Svetina, ki je stanoval nekda v dolgej ulici.“

„Jaz ga sicer nisem poznala, a slišala sem mnogo o njem govoriti. Umerl je v bólnici,“ reče stara Ana.

„V bólnici!“ vzdihne tujec.

„Temu človeku ni bila sreča nikoli prijazna,“ nadaljuje Ana, „in končal je svoje življenje v velikem siromaštvu. Bil je rajnki Anton sin Josipa Svetine, ki je bil znan na daleč in široko zaradi svojega obilega premoženja. Ali ko

se preseli iz tega sveta v večnost, našli niso pri njem ne novcev ne kacic drugih dragocenosti. Upniki se oglase in njegov sin Anton je moral poplačati vse dolgove, da ohrani dobro ime svojemu očetu. Ta velika žrtva potisne poštenega Antona v toliko siromaštvo, da ni mogel niti za svojega sina Janeza skrbeti, ki je otišel tja nekam daleč po morji. Kmalu mu umrú tudi žena in tako ostane ubogi starec sam na tem svetu. Prijatelji so ga popustili; siromaki, ki bi mu bili radi pomagali, niso mogli, a bogatini niso hotéli. Tako se je zgodilo, da so onemoglega in bolnega starca odnesli v bólnico, kjer je tudi umrl.“

Čelo se tuju nagrbanci, globoko vzdahne ter vpraša staro ženico, kje je pokopan Anton Svetina.

„Na farnem pokopališči takój pri vhodu,“ odvrne mu starka.

V tem zapazi tujec v Aninej prodajalnici staro oljnato sliko. Nekaj časa jo opazuje, a potem vpraša Ano, bi li mu je ne hotela prodati.

„Kupila sem jo pred nekaj leti na javnej dražbi,“ odgovori Ana, „mislim, da ne more biti mnogo vredna, ker je nihče neče kupiti od mene, da-si je slika zelo prijazna. Ako bi jo vi gospod radi imeli, vzemite jo, zadovoljna sem z vsem, kar mi za njo date.“

Tujec položi tolar na mizo in vzame sliko. „O gospod“, reče mu starka, „jaz vam ne morem tega novca izmeníti, ker žalibog že tri dni nisem nič iztržila!“

„Pustite to,“ reče jej tujec, „da-si sam nič nimam, vendar dam rad zadnji krajcar za sliko svojega déda.“

S temi besedami otide tujec ter ne posluša uboge Ane, ki se mu zahvaljuje. Ana se je iz začetka nekako bolj ustrašila nego razveselila; nikakor ni mogla pójmiti, kako je mogel ta človek za staro sliko dati tolar, ki se mu je po govoru in po obleki poznalo, da je siromak. Uboga Ana ne veruje svojim očem, še celo ne upa se srebrnega denarja v roke vzeti, ker se boji, da bi izginil kakor kafa, ali pa da bi se izpremenil v kako drugo stvar. — Ali naj si ogleduje tolar kakor koli hoče, tolar ostane tolar in nič drugoga. Zdaj se razveseli njeno srce ter moli za svojega dobrotnika, katerega jej je ljubi Bog poslal v največjej potrebi. Dar je sicer majhen, a za njo vendar obilen. Takój sklene srebrni denar izročiti gospodarju na račun svojega dolga, ter misli, da ga bo s tem vsaj za nekaj časa potolažila. Uboga stara ženica se joka od veselja. A ni še minulo dobre pol ure, da se tujec nenadoma vrne. Lica so mu žaréla in oči so mu se blesketale kakor živ ogenj. Ne reče niti besedice ter začne lomástiti in udrihati z vso močjo po Aninih igračaj, da ni niti jedna ostala cela. „Draga moja starka!“ reče jej z nepopisljivim veseljem, „dáj, poméči vse te stvari ven na ulico, da bodo imeli otroci čemu veseliti se, ker tebi ni treba več tukaj sedeti. K meni se je sreča nenadoma povrnila! Celih štirideset let sem je iskal po morji in tujih deželah, in še le zdaj sem jo našel tukaj na grobu svojega očeta. Oj kakšna gorka čutila so me navdala, ko sem ugledal njegov samotni in zapuščen grob! Kje so óne moje vesele nade, ki sem jih imel mladenič, ko sem se podal na morje!? — Hotel sem se vrniti z bogastvom in svoje starše vsaj na starost razveseliti. A Bog je obrnil vse to drugače; mojih staršev ni več živih na zemlji in jaz sem se povrnil siromašnejši nego sem bil. Vse to premišljavaoč, vzdignem

sliko svojega deda, za katero sem ti dal tolar, da še jedenkrat pogledam v njegovo lice, katerega se še dobro spominjam. A pod mojo težko rokó se zlomí okvir, in iz njega padejo državni papirji, ki so zdaj dvojne vrednosti. Moj ded je brž ko ne tù sem spravil svoj imetek, ter ni nikomur povedal nič o tem. Glej, tako sem v trenutku postal bogat človek! To blagó je po pravici moje, ker zraven je bila tudi oporoka, v kateri sem jaz dedič vsega premoženja, ako bi moj oče nenadoma umrl. Zdaj kupim zopet našo staro hišo, in v dvorano obesim iz spoštovanja do svojega deda to staro sliko. S svojim dobrim očetom ne morem deliti tega blagá, a po tebi, starka, dospél sem do tolikega premoženja, in iz hvaležnosti vzamem te za svojo drugo mater v hišo. Pri meni boš zadnje dni svojega življenja v miru preživela!¹⁴

Tako se je tudi zgodilo. Stara Ana je šla z Janezom, katerega so imenovali, kakor njegovega deda „bogatega Svetino.“ Živela je pri njem srečno in zadovoljno do smrti.

Janez je bil mož beseda, spoštoval in pazil je staro Ano kakor da bi mu bila prava mati.

* * *

Zdaj sta že obá na ónem svetu.

Ne imevši nobenega soródnika, zapustil je Janez v oporoki vse svoje premoženje v pomoč in podporo ubogih otrok svojega ródnega mesta.

Po hrvatski spisala Gabriela Gallova.

~~~~~

Milostinja.

Povest, katero vam hočem povédati, ljubi otroci, slišal sem od neke stare, zeló ubožne žene. Da-si je povest sama ob sebi zeló priprosta, vendar je toliko ganljiva, da vam jo moram povedati.

„Bila sta nekđaj dva brata,“ takó mi je pripovedovala uboga žena. „Starši so jima bili zeló bogati in so jima zapustili obilo premoženja. Starejši brat se je ožénil z bogatim dekletom, ki mu je prineslo lepo doto v hišo. A mlajši brat je vzel za ženó siromašno pa pošteno devico, ki je bila polna lepih čednosti in lastnosti. Starejšemu bratu je sreča rasla, imovina se mu je množila, denarji so mu tekli v hišo in on je obogatel zeló. Mlajšemu bratu ni sreča nikoli potrkala na vrata. Delal in trudil se je dan in noč, ali zamán, sreče ni bilo pri njem, in nič boljši ni bil od berača. In zgodilo se je, kar se tolikokrat zgodi. Starejši brat in njegova žena sta se utopila z dušo in telesom v bogastvo. Ali kakor navadno pravimo: kolikor več kdo imá, toliko več si želí, — postala sta obá lákoma, srcé jima je omrzélo do siromakov in prišlo je do tega, da sta še celó pozabila na Bogá.

Mlajši napróti v brat in njegova žena sta bila res zeló ubožna, a ostala sta vedno pobožna in ponižna, ter sta voljno prenašala svoje siromaštvo. Pri vsem tem sta bila dobrega in usmiljenega srcá, ter sta z vsacim ubóžnejšim od sebe rada delila kruh, ki sta ga zaslužila. To sta bila dobra in prava kristjana, ki sta posebno čestila Jezu Kristu, na svetem križi razpetega in s trnjevim vencem venčanega. To sveto znamenje ni bilo daleč od njiju hiše in pod križem so bile zapisane naslednje besede: „Kdor me ljubi, naj zadene svoj križ na rame in naj hodi za menoj!“ — Kadarkoli sta prebrala te besede,

vselej sta bila vesela svojih križev in težav, katere jima je Bog naložil. — Kajti da vam povem, ljubi otroci, križi, ki nam jih je nositi in hoditi za Jezusom, to niso leseni križi, nego vsakovrstne nadloge in težave, ki nas tepó na tem svetu, recimo: siromaštvo, bolezen, nesreča itd.

In mlajši brat izbolí. Za dolgo in dolgo ga je težka bolezen prikovala na posteljo. Siromak, še óno malo, kar je imel, moral je prodati, da poravná troške za zdravila, ki mu jih je bilo treba v bolezni. A kaj mu je začeti zdaj? Necega dne reče ženi, naj gre k bratu in ga prosi za pomoč. In žena gre, kakor jej je rekel mož. Ali njena jetrva in svak je nista sprejela onako prijazno, kakor bi se bilo spodobilo; videti je bilo, da jima ta pohód ni všeč. Oba sta jej jela očitati, kako grdo je, da prosjáči, ter da sta sama kriva svojega uboštva, ker sta poprej, dokler sta še kaj imela, preslabo gospodarila. To in še več družega sta jej rekla in jej zeló majhen dar podelila. Domóv prišedši, pripoveduje takój možu, kako slabo je bila pri soródnikih sprejeta. Nu mož je izgovarjal brata, kakor da bi ne bil toliko kriv, ali ko se za nekoliko dni iz postelje vzdigne, napravi se on sam do svojega brata, da bi mu povedal v kolikej stiski da je, in da bi ga sam prosil pomoči. Ko ga je brat ugledal, kateremu je srce že popolnem okamenelo, razjezí se. Ni ga hotel poslušati, nego vrže mu nekoliko krajcarjev, rekoč, da mu naj nikoli več ne stopi čez hišni prag ter ga naj ne nadleguje. — „Zdaj si zopet čvrst in zdrav,“ zareží nad njim neusmiljeni bogatin, „zdaj zopet lahko delaš in si kaj zaslužiš.“

Siromak brat ne reče nató niti besedice, ponižen kakor je bil, pobere denar in otide domóv.

„Vzemi ta denar,“ reče doma ženi, „to je zadnji denar, za katerega sem prosil svojega brata. Idi in kupi kruha in vsega, česar je treba, ter napravi prav dobro kosilo, saj bode itak naše zadnje, a jaz grem in pozovem Jezusa Nazarenčana, našega očeta, da pride k nama na kosilo.“

To reki, gre do svetega znamenja, poklekne pred križem in reče: „Gospod! jaz nisem vreden, da greš pod mojo siromašno streho, nu ipak te prosim, pridi in razveseli nas s svojim pohodom. Res da te nimamo s čim dostojno pogostiti, a ipak te vabim, da prideš k ubožnemu kosilu, saj si tudi ti mene že tolikokrat pustil k svojej mizi.“ — Ko to izreče, vidi se mu, kakor da bi dal Jezus znamenje, da pride. Siromak se ves vesel in presrečen vrne domóv, beseda mu je zastala v grlu, ko je stal pred ženó, in solzé se mu vlijó po licih.

Komaj da še izpregovori in reče ženi: „Jezus, moj sladki Jezus pride na kosilo k ubožnemu siromaku, kralj vseh kraljev se hoče ponižati in priti v hišo svojega najmanjšega hlapca. Pospravi in počédi vse po hiši, ljuba moja žena, da bode vse lepo snažno in čedno. Pregrni mizo z najlepšim prtom, da bo bela in sijajna, ter se bo dopalo Gospodu v našej revnej hiši.“

Žena takój pospravi vse po hiši, tako da je bila izba, da-si majhena in ubožna, ipak lepa in snažna.

Predpóludne potrka nekdo na vrata.

Bil je to berač, ki je prosil vbogajme.

„Jaz nimam sama nič, dragí prijatelj,“ odgovori žena, „nu ker je kosilo ravno kuhano in akoravno tudi tega ni mnogo, rada vam dam svoj del.“ To

rekši, vzame kruh iz omare in ga odreže kos ubogemu beraču, a v skledico mu dá nekoliko gorkih jedí. Berač povzije, kar mu je dala dobra žena, potem vstane ter pri odhodu blagosloví ubožno hišo.

Minulo je že davno póludne, a Jezusa ni na kosilo. Zató gre ubogi brat zopet do križa in moli k Jezusu, da se ga naj usmili. Ali zdaj sliši neki notranji glas, ki mu pravi: „Jaz sem že bil pri tebi na kosilu, dobro si me pogóstil in jaz sem ti blagoslovil hišo.“

Siromak se vrne vesel in zadovoljen domóv. Od veselja mu je sréc igralo. Domóv prišedši, pripoveduje ženi, kaj mu je rekel križani Jezus.

Od tega dné je cvetela sreča v tej hiši. In zakaj? Zató, ker sta njena zakónska bila ponižnega, krotkega in usmiljenega srécá, ter sta od malega, kar sta imela, delila s siromakom še večjim od sebe.

Bogata jetrva je bila zeló lákoma in zavidna. Rada bi bila znala, kako to, da pri teh siromakih vse na jedenkrat tako lepo napreduje, in od kod jima tolika sreča v hišo prihaja. Zatorej ju necega dne obiše in s polnimi usti sladkih besedi vpraša za óno, kar bi bila rada znala.

Ker sta njen svak in jetrva bili pošteni duši, zatorej jej tudi vse odkritosrčno povésta. Rekla sta jej, da sta pozvala Jezusa Nazarénčana k sebi na kosilo, da je dobri in milostivi Gospod prišel in jima pri odhodu hišo blagoslovil.

Lákoma jetrva pripoveduje vse doma móžu, kako se je zgodilo. In reče mu, da naj tudi on gre in pozove Jezusa k sebi v hišo. Jezus jima ne odbije povabila, ker njegovo preblago sréc usliši vsacega, kdor ga kliče v pomóč. Žena ni znala, kako bi hišo dosti lepo nakitila in kako bi dosti bogato kosilo pripravila.

Napovedani dan, ko sta vsa vesela pričakovala svojega gosta, stopi nek prosjak na vrata in prosi za milostínjo. Ali skopi mož in žena mu nista ničesar dala. In ker ubogi prosjak neče, da bi takój šel, nego še jedenkrat zaprósi, popade žena v jezi palico ter ga zapodí iz hiše.

Mož vidèč, da Jezus tako dolgo ne pride, gre tja pod križ, poklekne in takój zapazi, da ima Jezus jedno rano več na glavi. In mož reče Jezusu: „Ali mi nisi obljubil, gospod, da prideš v mojo hišo?“

„In jaz sem bil pri tebi,“ odgovori mu Jezus, „ali vidva me nista sprejela, nego zapodila sta me iz hiše.“

Mož se je tega zeló sramoval. Žalosten in brez vsega dobrega upanja gre v svoj vinograd, da vidi, kaj delajo njegovi težáki (delavci). Ko pride na večer domóv, najde namesto hiše le kùp pepela. Ogenj se je vnel v hiši, in kmalu je bila vsa hiša in vse bogastvo prah in pepel.

* * *

Glejte otroci! tako dobri in pravični Bog, naš ljubi oče, že na tem svetu plačuje milostínjo in vsako dobro delo, a ostro kaznuje trdosrčneže, kateri, da-si bogati, ne dadé niti najmanjšega darú ubogemu siromaku, kadar jih prosi. Bodite usmiljeni, kakor je tudi naš Jezus usmiljen, in sreča vam ne izostane. In naj bi vas tudi zadela katera koli nesreča, vsemogoči in predobri Jezus obrnil bo vse na dobro, ker on ne more dopustiti, da bi bilo dobro in plemenito sréc nesrečno.

(Po „Smišju.“)

Trnovska cerkev v Ljubljani.

Od leta do leta se nam bela Ljubljana bolj razvija v svojej krasoti. Ne samo lepa domača poslopja, nego tudi poslopja v povikšanje časti božje zida in prenovuje pobožno ljubljansko ljudstvo. Tako se je tudi 1855. l. stara, za veliko število faranov pretesna Trnovska cerkev izpremenila v prelepo sedanjo, ki je zares pravi kinč ljubljanskemu predmestju.

Poprejšna stara cerkev, posvečena sv. Janezu Krstniku, bila je 1730. l. zidana in do 1785. l. podružnica ljubljanske stolne cerkve. Pozneje je bila povzdignjena v farno cerkev za cerkveno občino, obsegajočo 2100 duš. A pobožni farani viděč, da je hiša božja premajhena za toliko število duš, sklenili so 1854. l. podrěti jo in popolnem novo zidati. Bilo je 23. aprila 1854. l., da se farani pri božjej službi poslově od svoje stare, tesne cerkve, a 24. dně

junija ravno tega leta na praznik sv. Janeza Krstnika, patrona te cerkve, blagoslovili in vložili so tedanji ljubljanski knezoškof Anton Alojzi Wolf vogelni kamen za novo cerkev sv. Janeza Krstnika v pričo mnogo duhovskih in svetovnih gospodov in obfle množice ljudstva iz vseh stanov.

Načrt k tej cerkvi je napravil v novo bizantinskem zlogu zemljemérski pomočnik Schöbl, a zidanje sta prevzela zidarski mojster Franjo Faleschini in tesar J. K. Košir pod nevtrudljivem nadzorovanjem mnogozaslužnega gospoda župnika Franceta Karuna, ki se po pravici sme imenovati ustanovitelj nove Trnovske cerkve. Po neprestanem trudu tega čestitljivega gospoda, s pomočjo cerkvenega predstojništva in pobožnih faranov, z obilo podporo visoke cesarske rodovine, milostivega knezoškofa ljubljanskega, blagodarnih Ljubljancanov in drugih pobožnih kristjanov se je ta cerkev že v dveh letih povzdignila in prekrasno izvršila. Za opravljanje službe božje je bila ta nova cerkev že 25. novembra 1855. l. blagoslovljena, in na dan presvete Trojice 7. junija 1857. l. od milostivega knezoškofa ljubljanskega z veliko slovesnostjo posvečena.

Trnovska cerkev se odlikuje posebno s tem, da ima pripristo a zeló vkusno fasážo, t. j. vnanje lice, posebno sprednjo stran. Zvonika ima dva, katera vso cerkev nekako čudno mogočno poveličujeta. Vsak zvonik je po 45 metrov visok in z mnogimi lepotinami olepšan. Cerkev ima 5 lepodonéčih zvonov, katerih največji tehta 1960 Kg. (35 centov). — Znotraj je cerkev lepo obókana, ozaljšana s pasovi, z ličnimi peresi in z vencem v sredi. Njena poglobitna podoba je grški križ. Vse lepotine so umeteljno narejene iz mavca ali gipsa. Okna so iz barvanega stekla prijetno sestavljena. Oltarjev je vseh skupaj pet, katere je vse prav umeteljno izdelal naš domači rebár Matej Tomec iz Šentvida. Véliki oltar ima od Mencingerja (1755. l.) umeteljno izdelano podobo sv. Janeza Krstnika, ki je patron Trnovske cerkve. Tudi stranski oltarji so vkusno narejeni in z lepimi podobami ozaljšani.

Vsa cerkev je prelep spominek pobožnosti in hvalevredne darežljivosti Trnovskih in sploh ljubljanskih prebivalcev.

Bog zna, kako je človeka kázniti.

(Maloruska pripovedka.)

Bil je silno bogat gospodar; imel je lep dom in v njem vsega obilo. Gostil je necega dné goste in hvalil se jim: „Ko bi mi pogorel dom, vedel bi, kje in kako postaviti si ga z nova.“ — Glédite! on se je zanašal na novce in jih je imel zares dosti. — Rekel je, in zgodi se. — Ko se tako z gosti zabáva, gre nekdo na dvorišče, a nagloma se vrne kričéč: „Gorí, gorí!“ „Naj gorí!“ zareži se gospodar, „saj je to meni po volji.“ — In ni gasil niti sam, niti drugim dal gasiti. Tako je spepelélo vse, samo mesto je ostalo. In ni mu bilo dosti žal zato. Imel je novce skrite v vrbi na vodo; ondu so se mu zdeli varni. Nenadoma prihruje povođenj; voda izpodmélje vrbo ter jo odnese. — In postal je ubožen; prišlo je takó, da je moral drugim služiti, moral je nositi pisma gospódi.

Zgodi se jedenkrat, da ga na poti prehití noč; kaj mu je bilo začeti? Necega kmeta zaprosi prenočišča; ta je bil bogat in prijazen človek. Njemu jame razkladati popotnik, da je bil nekdaj sam imovit, da je pogórel ter

zabredel v siromaštvo. „Imel sem sicer,“ pripoveduje, „še nekaj novcev, shranil sem jih v vrbi, ali prišle so velike vodé, izpodmlele so vrbo in šli so po vodi moji novci! Takó sem prišel v nič in zdaj moram časi še celó kruha prositi pri ljudéh.“

Gospodar to slišavši, pogleda se s svojo ženo — ta vrba je namreč priplavala pod njuni svisli in ko so jo razsekali, vsuli so se novci iz nje. In šla sta skupaj v stransko izbo in jela se posvetovati, kako bi se mu vrnili ti novci, da bi ne vedel, kde so se vzeli. „Veš, kaj storiva?“ méni gospodar, „izkrojiva iz hleba spodnjo skorjo, izdolbiva sredico, deniva tja novce in jih pokriva s skorjo; ko bode odhajal, dava mu ta hleb na pot.“ In tako sta tudi storila. Za rana, ko se je odpravljajal dalje, dasta mu hleb kruha rekoč: „Tu imate, po poti vam prav pride.“ Vzemši ga, zahvali se ter gre svojim pótem. Na cesti ga srečajo kupci gonjači, ki nakupavajo prašiče, prej so često k njemu zahajali; vprašajo ga, nema-li kaj tacega na pródaj? „Imel sem pač!“ odgovori jim, „ali prišla je nesreča náme — pogórel sem in zdaj moram služiti.“ V tem seže, meni nič, tebi nič, v torbo in reče: „Tu glejte! kupite ta-le hleb, zdaj nisem ravno gladen in težko ga prenašam okoli, bolje mi ugaja na poti kakov novčič.“ Sperazumé se kupci, vzemó hleb in on novce; razidó se. Potem pridejo ti kupci tudi v to vas in ravno k temu gospodarju, čegar je bil ta hleb; vprašajo ga, ima-li kaj na prodaj? „Jaz nimam, ali Bog ima!“ dé on, „sédite in odpóčijte si“ — in poslal je po nekaj, da jih pogostí. Oni mu rekó naj se ne trudi; „na poti smo si kupili hleb tečnega kruha od necega človeka, ki je nesel pisma.“ To pa zbóde v srce tega gospodarja in gospodinjo, takój se domislita, pri čem da sta. In ko kupci pokažejo hleb in ga položé na mizo, bil je ravno tisti, ki sta ga dala popotniku. Gospodar pomežfka ženi in velí gostom: „Najprej si pojdimo ogledat, morda vendar le kaj kupite.“ — „Pojdimo!“ rekó ter idó iz hiše; gospodar pomigne svojej ženi, ona pa je užé vedela, kaj hoče. Ko so odšli venkaj, prinese drug hleb in ga položí na mizo, tega pa spravi. Kmalu se vrnejo, obedujejo, pogodé se in otidó.

Malo časa potem ide z nova ta človek z listom, zavije zopet k temu gospodarju že kot k znancu prenočišča prosit. Sprejme ga rad, mislé, da mu bode vsaj zdaj mogoče oddati novce. Pogostita ga z ženo, prenočita ga, in ko gre po naključji iz hiše, zavijeta mu novce v robec ter mu jih položita v torbo, dasta mu kosilo in ga odpustita. Šel je, in idoč peš po vrtu, misli si: „Oj, kako krasna jabolka! i nu, utrgam si jedno, da je ugriznem mej potjo.“ — Sname si torbo in jo povesi na drevo, da bi mu ne delala nápotja, sam pa se spne po jabolkih. — Ali gorjé! tu ide ravno gospodar; ugledavši ga, izbeží skokoma in pusti torbo na drevesu. Gospodar videč to torbo na veji, zamisli se in velí naposled: „Ustrašil se je ubožec, še celó na torbo je pozabil.“ — Snemši torbo dé: „Moral bode mimo one klopí; skočiti hočem tjà tukaj za grmovjem, da me ne ugleda, položim jo na klop, in tam si jo gotovo vzame.“ — Tako tudi storí; krene jo po bližnjici tja do klopí, kamor položí torbo, sam pa séde za bližnji grm čakajoč, kaj se zgodí.

Kmalu pride tudi ta popotnik do klopí in zaklopívsí očí zamisli se, in potem dé: „Dobro, da vsaj še vidim, ter morem hoditi po sveti; tako si vsaj prislužim kruha; kaj bi storil, ako bi bil slep, kako bi neki memo te klopí

šel? Čaj! poskusiti hočem, kako bi to bilo?“ — In na to zamižavši tiplje: tok! tok! ob klopi s palico, stopa dalje, prejde novce in korači svoj pot. Gospodar gleda čudom čudě se ta prizor, potem pa vzklikne na glas: „Božja kazen!“

I. V.

Kačja krona.

(Hrvatska pripovedka.)

Neka mati je imele hčerko. Ta hčerka je dobivala vsako jutro skledico mleka za zajutrek, in vselej je hodila k njej kača in jedli sti skupaj in ko sti bili pri kraji, šla je hčerka in jej rekla; „Mama! dajte še, sisa mi je snedla.“ Mati ni vedela, kakova sisa je to in dala jej je še; in tako jej je dajala sedem let. A v sedmem letu jej reče kača: „Idi z menoj, in v katero koli luknjo se splazim jaz, idi tudi ti, in ko pridevi k meni domov, reci le, da bi rada kačjo krono. In dajali ti bodo kaj družega; a ti ne vzemi družega nego krono in kar si koli izmisliš, da bi rada imela, ta krona ti dá to.“ Tedaj otideti; deklica pride v kačji dom. Stara kača pogleda, kdo bi to bil? In ta kača, s katero je prišla, jej pově, da je to deklica, ki jej je dajala mleka in da bi nekaj rada. „I kaj bi rada?“ vpraša starka. In ona odgovori: „Krono bi rada.“ „Jaz ti nekaj družega dam,“ reče stara kača, „samo tega si ne želi.“ Ali ona nij hotela družega nego to krono; tedaj jej dá krono in deklica otide. Ko pride domov, dene krono v skrinjo in si misli: „Oj, ko bi imela to skrinjo vedno polno novcev!“ in takój je bila skrinja polna novcev. Potem položí to krono med obleko in si misli: „Oj, ko bi imela to skrinjo polno obleke!“ in precej je bilo takó. Potem jo dene mej žito in si misli: „Oj, ko bi imela prav mnogo žita!“ in ko bi trenil, zgodilo se je takó, in bilo je žita velika gromada. In nabrala je nekaj žita in ž njim vred vzela tudi to krono ter vse to poslala v mlin in nikdar je ni več videla. V mlinu je mlinar tudi ni zapazil: padla je v vodo in voda jo je odnesla.

I. V.

Oprošeni jetnik.

Ko je pomládni zazóril spet dan,
Tiček je vjet bil pred hišo deján,
Da bi krasoto pomládno vesel
Vžíval in svoje bi pėsnice pěl.

Svojim pa kljunčekom ko zažgoli,
K njemu tic družih cel rój prileti;
Urno tjá h kletki okrog posedé,
Slušajo tiho, kaj bratec njih dē.

Tiček je vjet zdaj svoj glasek povzél
Svojim tovaríšem milo zapél:
„Pústite mene, naj pojem za sé;
Slóbode idite vžívat sladké!“

Dvakrat preteklo po dve je že lét,
Kar me obdaje samótna ta klét:
Peto pomlád že človeka ostrost
Zdaj objokujem in svojo prostost.“ —

Tožbo to čuvši, se tički vžalé:
Bratca nesreča boli jih v sréc —
S kljunčeki tičnice vratca odpró,
Sabo jetnika veselí vzemó!

J. F. Zaporski.

Primorje.

(Poknežena grofovina goriška in gradiščanska, mejna grofovina istranska s Tržaškim mestom in njegovim obmestjem.)

Vzemi zemljevid avstrijsko-ogrske monarhije v roke, in naši bodete proti južnozahodnej strani avstrijsko Primorje, ki obsega Tržaško mesto z okolico, mejno grofovino istransko in pokneženo grofovino goriško in gradiščansko. To deželo oklepajo: na severu Koroško, na vzhodu Kranjsko, Hrvatsko in reški (kvarnerski) zaliv, na zahodu jadransko morje in Benečansko. Vse Primorje ima 7988 □ Km. zemeljskega površja, na katerem živé $\frac{3}{5}$ milijona ljudi. Prebivalci so malo ne vsi katoličani in po jeziku do malega skoraj sami Slovani. Nekaj Lahov in Nemcev živí le po večjih mestih. Vsa primorska dežela, razven dolénjega Posočja in nekaterih globokejših dolin, je hribovita dežela. Na severnih stranéh jo pokrivajo apneniške Alpe, drugod pa goli Kras. Podnebje v Primorji je zeló različno; po alpskem predelu in kraškej planoti je podnebje precej ostro, po leti navadno zeló suho in vroče, a po zimi, zlasti na Krasu, zeló mrzlo, posebno kadar brije huda burja. Ob dolenjej Soči, ob morskem obrežji in po kvarnerskih otocih je pa bolj mehko podnebje. Poletje je neprimerno dolgo in vroče, a zima kratka in mehka. Največja reka v Primorji je Soča. Pomnėti so še: Idrija in Ipava. Voda se s Primorja vsa izteka v jadransko morje. Poljedelstvo je v Primorji zeló neugodno, a to zategadel, ker se le okoli Gorice in Gradiške nahaja rodovita zemlja. Na Krasu je zeló kamenít in plitev svet, kateremu navadno tudi môče primanjkuje. Sadjereji je južno podnebje sicer ugodno a žalibog se nikjer ž njo posebno ne pečajo, razven nekoliko po Goriškem. Vina se pridela v srečnih letih po ravnem in po brdih obílo. V Istri, na obronkih morskega brega, in po kvarnerskih otocih rastó smokve, mandeljni, oljka, turšica in riž. Oljka daje dobrega olja mnogo čez domačo potrebo. Travnikov je malo, a toliko več pašnikov, ki so pa le drobnici ugodni. Gozdov primanjkuje, in še s temi, kar jih je, prebivalci preveč nemarno ravnajo. Posebno lepa sta cesarska gozda, trnovsko hojevje nad Gorico in motovunsko hrastje v Istri. — Živinoreja je slaba; konjev malo, a toliko več je mul in oslov, ovač in koz. Sviloreja se zmirom bolj in lepše razvija. Vsi pomorski kraji se pečajo z ribíštvom; rib toliko nalové, da jih razpošíljjajo daleč v notranje dežele. — Primorje ima to posebno lastnost, da se v njem ne nahajajo nobene kovíne, a toliko več ima lepega zidarskega kamenja, katero se že od nekđaj pošílja preko morja v tuje dežele. — Kupčija je v Gorici in v primorskih mestih jako živahna, posebno pa v Trstu, ki je v resnici največje kupčijsko mesto našega cesarstva. Ta velika kupčija obsega prirodnine in obrtnijske izdelke.

Glavno mesto vsega Primorja je Trst, ki šteje okoli 90.000 prebivalcev. Tu imata deželni poglavar in škof svoj sedež. Na Goriškem je Gorica prelepo mesto s 16.000 prebivalci. To mesto ima prekrasno okolico z obilimi nogradi in živahno kupčijo. — V Gradišči je ječa za hudodelnike. — Oglej (Aquileja) je zdaj majhen kraj, a v starem času je bilo to sloveče mesto. — V Istri je Pázin glavno mesto s 3600 prebivalci. — Dalje so pómneti še naslednji kraji: Koper s 9000 prebivalci ima višjo italijansko gimnazijo; — Motovun z lepim hrastovim gozdom, ki daje dosti lepega lesa za avstrijsko

vojno brodovje; — Rovinj s 12.000 prebivalci; Poréč s škofovim sedežem; Pulj (Pola) z največjo luko za avstrijsko vojno brodovje. — K Istri se štejejo otoki Krk s škofovim sedežem; Čres in Lošinj. V Primorje je napeljena južna železnica (Ljubljana — Trst — Gorica na Laško; Št. Peter — Reška železnica). Iz Ljubljane drži tudi cesta preko Bistrice v Istro in na Reko, pa tudi preko Vipave na Gorico. I. T.

Črtice iz ruske zgodovine.

(Po Nestoru priobčuje A. K.)

9. Vladímer v krščánstvu (988—1014. l.)

Prímši sv. krst je Vladímer bil trden kristijan, živèč v stráhu božjem, ter zidal je cerkve ondód, kóder so ne davno stali poganski kumíri (malčki), pošiljal duhovnike po mestih in sélíh, da so ljudí krščevali, stróžil učélnice in zbiral v njih otroke boljših ljudí; a matere so plakale po svojih otrócíh, kakor po mrtvih, ker níjso še znale učénja.

Vladímer je ljubil tudi svojo vojsko, katero je imenoval družino. Žíval je rad veselo ter na knéžjem dvoru je vedno bil pír (gostí) pri knézu in brez kneza. In bilo je množstvo vsega. A kadar so se podpíli, začeli so ropotati na kneza, rekóč: „zlo je našim glavam, da je nam jesti z lesénimi žlicami, a ne srebrnimi!“ To slišávši Vladímer velí izkovati žlice srebrne ter jesti družíni, govoreč takó: „s srebrom in zlatom ne najdem družine, a z družíno najdem srebra in zlata.“

Spomináje se evangeljskih beséd: „blázeni milostívi, ker bodo pomilováni,“ ukaže Vladímer na knéžji dvor prihajati potrébnim in ubogim, in jemati si jedí, píjače in novcev. Postróživši tudi to, reče: „bolni in hrómi se ne morejo dolésti dvora mojega,“ in zato je ukazal stvoriti kóla, katera je nakladal mesá, ovočja (sadja) raznolíčnega, rib, medú v sodčkah in v drugih kvasú (neke kisle píjače) ter voziti po mestu, vprašaje: „kje je kdo bolán in potreben, ki ne more hoditi?“ In razdajalo se je tem na potrébo.

Na knéžji pír k svetlemu solncu Vladímeru, kakor ga je imenoval narod, shajalo se je od vseh koncev zemlje ruske mnogo modrih ljudí in starcev, a njih umne beséde je Vladímer v slast poslušal. Ruski narod níj pri nobenem knezi stvóril tóliko pésnij, kólikor pri Vladímeru, o njem in o njega mogóčih vitezih.

Z okolnimi knezi: s poljskim, ogerskim in češkim je Vladímer žível v míru in ljubezni, a često mu je bilo vojevati na stépane divje pogáne, izlasti na Pečenége.

V 992. letu po Kristu je ruski véliki knez Vladímer šel na Hrvate. Kó se je vrnil s hrvatske vojne, evo, Pečenégi (divji pogani) pridó po ónej stráni od reke Sule. Vladímer se je vzdignil proti njim ter je srečal na vódi Tróbeži, na brodu, kjer je zdaj Prejesslávelj. Stal je Vladímer na tej stráni a Pečenégi na ónej; kajti níjso sméli ti na óno a ni óni na to stran iti. Prijaha pečenéški knez k reki, pokliče Vladíméra in reče njemu: „izpústi ti svojega moža a jaz svojega, da bi se boríla, ter ako tvoj mož ob tla udari z mojim, da ne bodemo vojevali za tri leta; ako li naš mož udari z vašim, da bodemo vašo

zemljo razdévati za tri leta.“ — Tako se razideta razno. — Vladímer pride v tabor in pošlje biríča po tabôru, govorèc: „nij tu li tacega moža, kateri bi se prijél s Pečenégom?“ — Nij se našel nikjer. Za jutra pridó Pečenégi in privedó svojega moža, a ruskega nij bilo. Začne tožiti Vladímer in pošlje k vsem vojníkom. Pride star mož h knezu in reče njemu: „knez! imam mlajšega sina domá, a sè štirimi sem prišel semkaj; od njegovega détstva nikdo nij z njim ob tla udaril. Bilo je, da sem ga svaríl, ko je úsnije mèl (strôjil), a on se je razgnéval (razjézil) náme in kožo pretrgal z rokama.“ Knez je bil vesel, to slišavši, in poslal pónj. Privedó ga h knezu, ter knez mu vse pové; a ta reče: „knez, ne vem, morem li iti nanj? Izkusijo da me. Nij li tu bika velícega in silnega?“ Našli so bika velícega in silnega, a on ga velí razdražiti. Naložili so nanj žezeza goreča ter ga spustili. Bik je zbežal mimo njega a on ga z roko prijél za bok (stran) ter snél z njega kožo z mesom, kolikor mu je roka zajéla. Reče njemu Vladímer: „moreš se z njim boriti.“ Na jutro pridó Pečenégi ter začnó klicati: „nij li moža? Evo, naš je dospèl!“ Vladímer je bil ukazal, to noč obleči se v orožje, in zdaj so pristopili oboji, Pečenégi in Ruski. Izpusté Pečenégi svojega moža, ki je bil prevelik zeló in strašen. Izstopi tudi Vladímerov mož, in uzrè ga Pečenég ter se posmeja, ker je bil srednjega telesa. Razmerivši mej polkoma (armadama) spusté obá k sebi. Sprijéla sta se ter se začela krepko držati. Ruski udavi Pečenéga v rokah do smrti in udari z njim ob zémldjo. Vladímerovi zakriéc a Pečenégi pobegnó, in ruska zemlja požene za njimi sekóč ter je zapodí. Vladímer je vesel bivši zalóžil (ustanóvil*) na tem brodu grad in ga narékel Prejeslávelj; zakaj slavo je bil prejel njegov borec. Vladímer je v velícega moža stvoril njega in očeta njegovega ter se povrnil v Kíjev s pobédo (zmago) in z veliko slavo.

Trudèč se Vladímer ógraditi zemljo rusko poganskim narodom, sezída mnogo mest ob meji, kamor so prebívati prihajali ljudjé od drugóđ.

Vladímer je od mnogih žen imel dvanájstero otrok, mej katere je rusko zemljo razdelil na dvanajst kósov; a úže za svojega života je zvédel, da to nij bilo dobro. Jaroslav, sèdeč v vélicem Novem Gradu, začne se braniti, očetu plačevati dánj. Vladímer zbere nánj vojsko, rekóč: „trebíte pot in mostíte mósti!“ A v tem se razbolí. Tedàj so na rusko zémldjo zopet šli Pečenégi, proti katerim Vladímer pošlje sina svojega, Borisa, a sam se razbolí še ljútéje in umerje na Brestovem, ne daleč od Kijeva.

Potájili so njega smrt a po nóci ga zavíli v kôver (preprogo) in položivši v saní privézli ga v Kíjev ter postavili v svete Bogorodíce cerkev, katero je bil sam sezídal. A staréjši sin, Svetopolk, katerega nijso ljubili Kijevljanje, poprej od vseh drugih zvé o svojega očeta smrti in pohítí v Kíjev, da bi sédel na stol knežji. Bal se je, da ne bi Kijevljanje Borisa izbrali v kneza.

(Dalje sledi.)

*) Založiti, gründen, — to je naša stara beseda. Ali bi ne bilo dobro tudi reči: založba, za: Gründung, Stiftung?

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Dnevni pavlinček.

Dnevni pavlinček (Tagpfauenauge, Vanéssa Jo) je najlepši naših domačih metuljev. Krila ima oglata, na robu lepo izrezana, zgoraj rujavo-rudeča. Na vsacem krilu se žari veliko, višnjavo okó. Gosenica tega lepega metulja je črna in belo-pikasta, z dolzimi črnimi trni porasena. Ta gosenica živi vse poletje na velikej koprivi in na hmelju ter se ne zapréda,

kakor druge gosenice, temveč oboša se na prostem kakor huba. Metulj se imenuje dnevni pavlinček zato, ker leta le po dnevi, najrajše pri solnčnem svitu. Sedèč drži svoja velika, lepo pisana krila k višku. Otroci so tega metulja zeló veseli, kadar ga ugledajo; lové ga in spravljajo v svoje metuljéne nabirke.

Črni bezeg.

Črni bezèg (*Sambucus nigra*) je grm ali drevo, ki raste po grmovjih, tudi pogostoma sajen po vrtilih in vaséh. Deblo poganja široko razprostrte veje, ki imajo mnogo mehkega belega stržena. Listi so trojno do sedmérno pérnati, listki jajčasti, prispíчени in špičasto napiljeni. Cvetè meseca junija in julija. Belkasto rumeno cvetje je v šopkih (plóskih nepravih kobulih) in razširja močen duh, ki naredi glavobol, ako se dalj časa pri njem biva. Iz cvetja se kuha čaj, po katerem se človek potí in je dober pripomoček zoper prehlajenje, bolečine v prsih, náhod in spuščaje. Meseca septembra zrele jagode so črne. Iz soka bèzgovih jagod kuhajo zdravilo, katero terijak imenujejo. Jedna žlica tega zdravila, razpuščenega v skledici kropa, daje prijetno kiselkasto pijačo, ki je najboljši pripomoček, da se človek po prehlajenji dobro prepotí. Tudi bèzgova skorja ima neki zdravilno moč. Kuram so bèzgove jagode strupene, a druge ptice jih uživajo brez vse škode. Les rabijo mizarji in strugarji.

I. K.

Zrak ali vzduh.

Zrak ali vzduh je zeló tenka in lahka, prozórna in razlézljiva telesnina, ki okoli in okoli našo zemljo okrožuje in nareja okoli nje votlo óblo, ki se ozračje ali vzdúšnica imenuje.

Ni še natanko znano, koliko Mirijametrov na debelo je ozračje okoli zemlje; učenjaki navadno mislijo, da 7 do 8 Mirijametrov. A to je gotovo, da je pri tleh skoraj za Mirijameter na debelo sama sopara, in ravno zato se te pritalne plasti skupaj imenujejo párokrog; zgornje, čistejše in tanjše plasti narejajo ohlipje.

Bliže ko je zrak zemlji, težji je, ker zgornje plasti na spodnje tlačijo in jih delajo gostejše. Zrak ima kakor vse druge stvarí na zemlji, navadno zeló

premenljivo toploto. Vsakokratna toplota kake stvari je njena toplina ali temperatura; ta je lahko velika ali majhna; zato ločimo pri toplini razne stopinje, katere nam velikost gorkote ali pa mraza kažejo. Mera s katero velikost gorkote določujemo, imenuje se *toplomer* ali *termometer*.

Zrak dobiva skoraj vso toploto od solnca. Solnčni žarki nižji in gostejši zrak bolj ogrevajo nego višji in tanjši.

Vse, karkoli izpuhti iz živih in mrtvih ljudi, iz živali in rastlin čez dan in po noči, vse različne dišave, vse, kar se odločuje pri gnijjenji, trohnenji, gorénji i. t. d., vse to, raztopivši se, plava v zraku. In kaj še le voda? Vode je neizmerno veliko v zraku; to nam kaže dež, nalívi, toča, sneg i. t. d. Tudi električnega ognja je mnogo v zraku, saj ga dovolj vidimo pri blisku in pri drugih prikaznih.

👉 **Vabilo k naročbi,** 👈

S prihodnjim mesecem, t. j. užé s prihodnjim „Vrtčevim“ številom se začne **drugo polletje**; zatoraj uljudno prosimo vse óne čast. gg. naročnike, ki so si „Vrtec“ naročili samo za **pol leta**, da poteklo **naročnino takój obnové**, da ne bodemo imeli neréda v razposiljevanji. „Vrtec“ stoji za pol leta **l gl. 30 kr.**

Pri tej prilíki prosimo vse prave rodoljube slovenskega národa, da bi naš list širili med slovensko mladino. Ako nam bi vsak dosedanji naš naročnik vsaj še **jednega novega naročnika pridobil**, kar bi ne bilo ravno težavno pri nekaterih naših domorodcih, lahko bi „Vrtec“ po več gradiva na mesec prinašal ter bi tako še primérnejše podučeval našo slovensko mladino. Pri majhenem številu naročnikov nam to nij mogoče; dandanes se je vse podražilo, tako tudi papír in tiskovina.

Novim naročnikom lahko postrežemo še z vsemi letošnjimi listi.

Z „Dragoljubci“ še nismo gotovi; delo se nam je zavléklo in to zaradi tega, ker smo pozvedovali različna mnenja naših gg. naročnikov, gledé oblike in zadržaja našega novega podvzetja. A toliko stojé, da bodo vsi naročniki „Dragoljubčevi“ imeli prvo knjižico gotovo tekom tega meseca v rokah, ker se užé 4 pòla pridno tiska; zatorej prosimo še malo potrpljenja! Pri tej prilóžnosti prosimo, naj bi delali prijatelji naše slovenske mladine na to, da se jih obilo število na „Dragoljubce“ naročí, ker do zdaj še nimamo niti toliko naročnikov, da bi se tiskarski troški poravnali. Z naročnino na „Vrtec“ se najlaže pošlje tudi naročnina na „Dragoljubce.“ Prvi zvezek „Dragoljubcev“ stoji trdo vezan v platnenem hrbtu s poštnino vred samo **40 kr.** Pozneje bo knjižica stala nekolíko več.

Vsa naročila naj se pošiljajo na

Uredništvo „Vrtčevo,“

v Lingarjevih ulicah, hiš. štev. 1. v
Ljubljani (Laibach).